
Marek Marczewski, *Historia wychowania: szkice. Wykład/Ćwiczenia*, Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Społeczna w Gdańsku, Gdańsk 2021, ss. 409.

Książka „Historia wychowania: szkice. Wykład/Ćwiczenia” jest z całą pewnością czymś więcej niż „SZKICEM”. Nie jest to tylko „kolejny skrypt” dla studentów pedagogiki. To niezwykle bogata w treść, dojrzała synteza ukazująca to, czym jest *de facto* pedagogika realistyczna, personalistyczna, chrześcijańska. Syntez takich dziś w nauce jest niewiele, zaś poznawczy kontakt z nimi, zwłaszcza w dziedzinie pedagogiki, jest niezwykle potrzebny.

Książka stanowi wręcz wzorowy przykład tego, jak należy łączyć jasność wykładu z jego bogactwem treści i głębią ujęć. Posiada także bardzo cenny walor przejrzystości, doręczności, przy jednoczesnym wieloaspektowym ujmowaniu omawianych zagadnień. Jej Autor, wybitny teolog i pedagog, z właściwą głębią daje wykład nie tyle historii wychowania, szkolnictwa, co pedagogiki nakierowanej na doskonałość człowieka. Pedagogika ta ukazuje cel ostateczny wszelkich działań związanych z wychowaniem i edukacją, którym jest ludzka doskonałość.

Autor słusznie podkreśla, że osiągnięcie tej doskonałości w świetle prezentowanych rozważań jest możliwe nie tylko tam, gdzie właściwie pojmie się podmiot wychowania i edukacji, tj. człowieka, ale także gdzie cały proces paideii jest otwarty i faktycznie doskonalony przez łaskę Pana Boga. Jasno uwypukla ten wymiar wychowania i edukacji, wykazując jednocześnie, że był on dostrzegany przez wielu pedagogów i teoretyków wychowania i edukacji. Tym samym praca daje pewien odpór niebezpiecznym w swych skutkach tendencjom naturalistycznym w pedagogice. Wynikają one nie tylko z licznych błędów antropologicznych, ale także z arbitralnego rugowania z pedagogiki nauki filozoficznej i teologicznej, przy jednoczesnym absolutyzowaniu dociekań z dziedziny historii, psychologii, socjologii i innych nauk.

Co ważne, prezentowana praca jasno broni tezy o konieczności powrotu całego procesu wychowania i edukacji do związku z teologią, z racji konieczności przygotowania natury ludzkiej na przyjęcie nadprzyrodzonych pomocy w dziedzinie całego życia osobowego człowieka, do którego prowadzi człowieka wychowanie i edukacja.

Przywołane w pracy postacie wielkich pedagogów świata Zachodu ukazują także jeden istotny fakt, jakim jest to, że cały proces wychowania i edukacji jest zawsze osadzony i realizowany na naturalnych kręgach ludzkiego życia. Kręgami tymi są przede wszystkim: rodzina, społeczność lokalna i narodowa, wspólnota państwowa oraz także wspólnota przekraczająca porządek życia przyrodzonego, jakim jest Kościół Boży. Paideja realizowana w sposób integralny, oparta na antropologii, niezawężonej do ujęć naturalistycznych, daje szansę na spełnianie się ludzkiego człowieczeństwa przez cały proces wychowania i edukacji.

Autor publikacji podzielił ją na dwie części. W pierwszej części dokonał prezentacji nauki dwunastu wybitnych pedagogów, teoretyków wychowania i edukacji. Dokonany wybór postaci nie tylko pozwala poznać się z zasadniczymi nurtami obecnymi w dzie-

jach wychowania, ale także daje szansę uchwycenia istotnych zagrożeń dla pedagogiki, które płyną z różnych źródeł. Co ważne, prezentowane tutaj analizy uwypuklają wielki wkład polskich pedagogów w proces wychowania (Sebastian Petrycy z Pilzna, ks. Stanisław Konarski, bł. Edmund Bojanowski, Janusz Korczak, Sługa Boży o. Jacek Woroniecki, Maria Grzegorzewska, Święty Jan Paweł II, Czcigodny Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki). Autor pracy wykazuje, że ten polski wkład w pedagogikę ściśle wiąże się z uszanowaniem w człowieku jego osobowego sposobu bytowania, życia społecznego, rozumności i wolności, nade wszystko zaś godności, bez uszanowania której nie może być autentycznie ludzkiej pedagogiki.

Co ważne, lektura pracy skłania do tezy, że w pojmowaniu paideii nie można pominąć życia religijnego i duchowego człowieka, zaś próby budowania tzw. wychowania i edukacji laickiej, bezbożnej i ateistycznej, są skazane na porażkę i stoją w sprzeczności z samą jej istotą.

Część druga recenzowanej pracy jest w istocie rzeczy pomyślana jako pewien rodzaj pomocy dydaktycznej dla studentów, zmierzającej do pogłębienia myśli wybranych teoretyków wychowania. Część ta zawiera artykuły wybitnych znawców myśli pedagogicznej.

Paweł Skrzydlewski